

tal írásaira) úgy érezzük, hogy Németh László, az első, akinek mintha sikerült volna Berzsényi lényegét átérezni. Valóban, eddig kevés olyan nagyszerű sort írtak magyar íróról, mint azok a sorok, melyekben Németh László Berzsényi életének és költészetének változásait tárja elénk, vagy ahol az író és a mű szövevényes viszonyát tárgyalja. Közben újabb és újabb szépségeket fedez fel a versekben és szerencsés kézzel tőri szét az anthológiák egyoldalú és merev Berzsényi-képét. Németh László Berzsényije nagyon is messze van attól a filozófus költőtől, akit tankönyveink ábrázolnak és sokkal közelebbi rokona D. Lawrence-nek, vagy (hogyan magyar példánál maradjunk) Ady Endrének, mint Horatiusnak. A tanulmány módszere is sokban új hangot jelent, Németh Lászlót elsősorban az érdekli, hogy milyen választ adott Berzsényi az örök magyar sorskérdésekre: költői világa Németh számára így nemcsak esztetikum, hanem a magyar lét egyik nagyszerű értelmezése, mely útmutatás lehetett volna az egész népközösségnek. Berzsényi így Széchenyi nagy társaként tűnik elénk és magányossága is döbbenetes arányúvá növekedik. Ha Széchenyi emberi hétköznapokat akart szerezni nemzetének, Berzsényi „fényt s értelmet-adó ünnepnapokat“ kívánt, a reform lóversenyterében „ő éliszi pályát szeretett volna látni, az ünnepben összefort magyar görögöket“, azaz a kezdődő biedermeier kor gyakorlatosságával szemben a képzelet és szenvedély jogait is hangsúlyozta. — E sorok olvasása közben nehéz meg nem érezni azt a forró lírát, mely egyébként az egész tanulmányt előnti, de vajjon lehet-e más hangon szólni akkor, ha az egyik legszenvedélyesebb magyar költőt akarja valaki bemutatni? Németh stílusának ereje látásmódjának kétségtelen egyoldalúságait is elfeledtetni velünk s a szándék pedig, hogy Berzsényit a magyarság nagy tanítómesterévé szeretné avatni a könyvet ma különösen időszerű olvasmánnyá teszi.

Baróti Dezső dr.

Rédey Tivadar: A Nemzeti Színház Története. I. kötet. Az első félszázad. Budapest: 1937. Kir. Magy. Egyetemi Nyomda.

Rédey Tivadar könyve a Nemzeti Színház történetét ígéri, alapításának századik évfordulója alkalmából. Tulajdonképen jóval többet ad, még pedig a magyar színházi törekvések 1867-ig terjedő történetét. A tárgyalt korszakról tulajdonképen ez az első modern szempontú munka, hiszen Bayer egyébként hasznos köteteit lapozva elveszünk az adatok tömegében. Rédey, akit eddig mint finomtollú esszé-író és színházi kritikust ismertünk, nemcsak a magyar színjátszás mindenkori szellemét tudja kitűnően érzékeltetni, hanem élvezetes, vonzó, sőt helyenként izgalmas olvasmányt ad. A magyar színházi élet folyamában is ott zúgnak azok az erők, melyek a reformkor életét alakítják, Rédey, bár nem beszél sokat róluk, jól megsejti ezeket az erőket is. Könyvében legértékesebb azonban az a gondos és finom ízléstörténeti analízis, amit a magyar színjátszásról ad. Eddigi kutatóink jórésze inkább irodalmi, mint színháztudományi szempontból közeledett a kérdéshez, Rédey, nagyon helyesen, a színház sajátos világát vizsgálja s mindenhol érzékeltetni is

tudja a magyar színházi élet hőskorának levegőjét. Finomak, mélyek nagy színészeinkről írott portái. Természetesen különös figyelemmel kíséri a magyar és külföldi klasszikusok színpadi sorsát, az idevonatkozó sorokat olvasva látjuk talán legvilágosabban azt a nagy nemzeti hivatást, melyet az ország első színháza a múltban betöltött. A szépkiallítású könyvet számos, alig ismert kép díszíti.

Baróti Dezső dr.

Trócsányi Zoltán: Kirándulás a magyar múltba. Budapest: 1937. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.

Trócsányi Zoltán kedves műfaját leghelyesebbet talán „történeti riport”-nak nevezhetnénk. Nem a történet nagy eseményei érdeklik, hanem az apró, hétköznapi dolgok, az, hogy miképp utaztak, bálóztak vagy éltek otthon a régi magyarok. A műfaj nem nagyigényű, de Trócsányi mégis úgy tud vele bánni, hogy soraiból a korok nagy mozgató erőit is meg tudjuk érezni, még akkor is, ha egy illemtanról vagy társalgási fordulatról beszél csak. Az ilyenfajta tanulmányok, azonkívül, hogy végtelenül szórakoztatók, egyáltalán nem feleslegesek, különösen nálunk, ahol a régi magyar életstílusra vonatkozó kutatások még gyerekcipőben járnak. Trócsányi munkássága ép ezen a téren hozott értékes eredményeket, tanulmányainak előttünk levő újabb kötete nemcsak a historikus figyelmet hívja fel érdekes művelődéstörténeti adalékokra, (Trócsányi keze alatt a száraz adalékoktól egyébként az eleven életet visszaadó műalkotás lesz) hanem a történet vagy irodalom tanárának is hasznos segédeszköze lehet.

Baróti Dezső dr.

A Pest-Budai árvíz 1838-ban, Szerkesztette: Némethy Károly. Budapest Székesfőváros kiadása. 1938.

A szép kiállítású kiadvány nemcsak az 1838-as árvíz történetét adja, hanem több oldalról bemutatja a főváros egykorú életét is. Így *Lászlóffy Woldemár Az árvíz műszaki leírása* c. cikkében igen érdekesen mutatja be az akkori vízrajzi viszonyokat és Duna szabályozásának problémáit, *Birbauer Virgil (Az 1938. évi árvíz hatása Pest építészetére)* a főváros modern városképének kialakulását rajzolja meg, *Horváth Henrik (Az árvíz a művészetben)* szintén túljut az egyszerű felsoroláson és az egykorú magyar művészet elvi kérdéséhez is komolyan hozzányúl. Bennünket legközelebről *Tolnai Gábor* különlenyomatban is megjelent tanulmánya (*Az árvíz és az irodalom*) érdekel. A tanulmány nemcsak a történeti szempontból szintén érdekes alkalmi versek seregét dolgozza fel, hanem alaposan foglalkozik a főváros irodalmi életével s az akkori pest-budai ízléssel is. Ez az ízlés az ú. n. *biedermeier*, melyet csak a legutóbbi években kezdünk helyesen értékeni, Magyarországon Zolnai Béla alapvető munkája óta. Tolnai finom analízissel vizsgálja meg ennek a jámbor, középszerű, de erkölcsi magatartása és munkaszeretete miatt feltétlenül rokonszenves életfelfogásnak pest-budai útját s ezzel szép példát mutat egy kor irodalmi átlag-ízlésnek alapos feldolgozására. A biedermeier és romantika viszonyáról írott sorok pedig még le-nem-